

Nadměrná spavost vyvolaná léky

MUDr. Kateřina Seltenreichová, Ph.D.

Centrum pro poruchy spánku, Nemocnice Na Homolce, Praha

Nadměrná denní spavost (EDS – excessive daytime sleepiness) představuje závažný problém, mezi jehož nejtragičtější možné důsledky patří dopravní a jiné nehody. Tento přehledový článek je věnován zejména EDS vyvolané léky, kterou nelze vysvětlit negativním ovlivněním kvality a architektury nočního spánku až navozením noční insomnie, resp. výskytu parasomnie. Soustředí se na EDS, kterou léky vyvolávají „samy o sobě“, nicméně hranice mezi různými farmakogenními příčinami EDS nebývá vždy ostrá. Budeme se v něm tedy zabývat především protizáchvatovými léky, anxiolytiky, antipsychotiky, antidepressivy, antiparkinsoniky, myorelaxancii, antihistaminiky, opioidy a koanalgetiky. Stručně se dotkneme také otázky, jak EDS vzniklou vlivem léčiva řešit.

Klíčová slova: nadměrná denní spavost (EDS – excessive daytime sleepiness), kompletní polysomnografie, GABA receptory, histaminové receptory, deprese, schizofrenie.

Drug-induced excessive sleepiness

Excessive daytime sleepiness (EDS) is a serious issue, with one of the most tragic potential consequences being traffic and other accidents. This review article particularly deals with drug-induced EDS that cannot be explained by negative effects on nocturnal sleep quality and architecture or by inducing nocturnal insomnia and/or the occurrence of parasomnia. It is focused on EDS induced by drugs in themselves; however, the distinction between various pharmacogenetic causes of EDS is not always clear cut. The main emphasis is placed on anti-seizure medications, anxiolytics, antipsychotic drugs, antidepressants, antiparkinsonian drugs, muscle relaxants, antihistamines, opioids, and coanalgesics. The paper also briefly outlines how to manage drug-induced EDS.

Key words: excessive daytime sleepiness, complete polysomnography, GABA receptors, histamine receptors, depression, schizophrenia.

Nadměrná denní spavost (EDS – excessive daytime sleepiness) nabývá celospolečensky na významu – odhaduje se, že v USA v roce 2020 postihovala EDS téměř 25 % obyvatel (Kolla et al., 2020). Mezi nejzávažnější možné důsledky EDS patří dopravní a jiné nehody. Kvantifikace EDS pomocí vyšetření MWT (maintenance of wakefulness test) a MSLT (multiple sleep latency test) není z důvodů omezené kapacity spánkových laboratoří vždy snadno dostupná, resp. není běžně doporučována (Littner et al., 2005). Často tak hodnotíme EDS pouze na základě dotazníků, jejichž objektivitu nelze zaručit (nejčastěji je používána tzv. Epworthská škála spavosti

neboli ESS), a odběru anamnézy. Neměli bychom tedy podceňovat ani svůj klinický dojem z pacienta, případně reference jeho blízkých.

Primárním tématem tohoto článku není EDS vyvolaná léky, kterou lze vysvětlit negativním ovlivněním kvality a architektury nočního spánku až navozením noční insomnie, resp. výskytu parasomnie. Mějme ovšem na paměti, že k objasnění přesné příčiny EDS může být zapotřebí kompletní polysomnografie, neboť bez ní nelze objektivně kvalitu a architekturu nočního spánku posoudit. Některá léčiva mohou navíc EDS vyvolávat několikerým způsobem, čímž se situace dále komplikuje.

DECLARATIONS:

Declaration of originality:

The manuscript is original and has not been published or submitted elsewhere.

Ethical principles compliance:

The authors attest that their study was approved by the local Ethical Committee and is in compliance with human studies and animal welfare regulations of the authors' institutions as well as with the World Medical Association Declaration of Helsinki on Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects adopted by the 18th WMA General Assembly in Helsinki, Finland, in June 1964, with subsequent amendments, as well as with the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, updated in December 2018, including patient consent where appropriate.

Conflict of interest:

Not applicable.

Consent for publication:

Not applicable.

Cit. zkr: *Neurol. praxi.* 2024;25(6):482-484

<https://doi.org/10.36290/neu.2024.041>

Článek přijat redakcí: 22. 3. 2024

Článek přijat k publikaci: 3. 6. 2024

MUDr. Kateřina Seltenreichová, Ph.D.

katerina.seltenreichova@homolka.cz